

Відгук

офіційного опонента – доктора економічних наук, професора

Пенькової Оксани Георгіївни

на дисертацію **Гарматюк Олени Валентинівни**

«Управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств»

подану на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 073 Менеджмент

Актуальність теми наукової роботи та зв'язок із галузевими науковими програмами.

Ефективність діяльності підприємств фармацевтичної промисловості має велике соціально-економічне значення для розвитку кожної країни. В Україні під час повномасштабного вторгнення РФ вона почала відігравати критично важливу роль, визначаючи стан забезпечення необхідними медичними засобами та ліками цивільного населення та військовослужбовців. Під час війни доступ до основних медичних засобів і ліків має вирішальне значення для порятунку життів і мінімізації наслідків поранень і хвороб. Внесок фармацевтичної галузі є важливим для підтримки системи охорони здоров'я в ці складні часи та допомоги громадам у подоланні наслідків війни. Отже, від стану організації системи збуту кожного окремого фармвиробника залежить не лише прибутковість їх діяльності, яка є основою для інвестицій в дослідження і розробки для створення нових ліків, вакцин і методів лікування, а й рівень забезпечення відповідною продукцією військових польових госпіталів, медичних підрозділів та цивільних медичних закладів. Враховуючи зазначене, актуальність дисертаційного дослідження Гарматюк Олени Валентинівни не викликає сумнівів.

Важливо відзначити, що рецензована робота виконана в межах планів науково-дослідних робіт кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом Уманського державного університету імені Павла Тичини за темою «Організаційно-економічні засади управління інноваційним розвитком

національного господарства: маркетинговий та інтеграційний аспекти» (номер державної реєстрації 0116U000118) та темою «Теоретичні та методичні основи інтелектуалізації як інноваційної складової економічного розвитку регіонів» (номер державної реєстрації 0115U002178).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертанткою:

- розглянуто теоретико-методичні засади управління збутовою діяльністю підприємств;
- проаналізовано тенденції розвитку фармацевтичної галузі, визначено особливості формування збутової діяльності фармацевтичних підприємств та проведено комплексне оцінювання ефективності управління нею;
- обґрунтовані авторські рекомендації щодо формування стратегічних передумов підвищення ефективності управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств.

Нові факти, одержані здобувачкою.

Дисертація О.В. Гарматюк є комплексним дослідженням, у якому:

- на основі ґрунтовного аналізу процесу управління збутовою діяльністю та виокремлення основних визначальних факторів рівня її ефективності удосконалено теоретико-методичний підхід до систематизації формувальних складових, необхідних для стратегічного розвитку фармацевтичних підприємств;
- удосконалено методичний підхід до комплексного оцінювання ефективності управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств шляхом ідентифікації ключових для оцінки п'яти груп індикаторів з урахуванням напряму їх дії та подальшою градацією підприємств за отриманими числовими значеннями і ранжуванням за результатами оцінювання;
- систематизовано та розвинуто перелік екзогенних та ендогенних факторів ефективності збутової діяльності фармацевтичних підприємств;

– в контексті процесного підходу уточнено сутність понять «збутова діяльність», «управління збутом», «управління збутовою діяльністю».

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Сформульовані О.В. Гарматюк наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження є аргументованими та змістовними. Достовірність одержаних результатів підтверджується ґрунтовним критичним аналізом наукових праць з теорії та практики управління збутовою діяльністю підприємств, застосуванням наукових методів, апробацією та впровадженням результатів роботи в практичну діяльність господарюючих суб'єктів.

Достовірність наукових положень рецензованої дисертації підтверджується широтою й різноманітністю опрацьованої джерельної бази (205 найменувань), що свідчить про належний рівень опрацювання стану проблеми.

Заслуговує на увагу повнота висвітлених О.В. Гарматюк основних результатів дослідження у фахових науково-практичних виданнях; апробація окремих положень у доповідях на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Зміст, результати дослідження, висновки повністю відображають основні положення дисертації.

Значення для науки і практики отриманих результатів.

Дисертаційна робота О.В. Гарматюк містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему та розширюють теоретико-методичний базис управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств.

Обґрунтовані в дисертації результати впроваджено в освітній процес Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка 604/1 від 01.06.2023) та використовуються в практичній діяльності

ПрАТ «Технолог» (довідка № 897/0501 від 29.05.2023); ПАТ «Монфарм» (довідка № 149-05/23 від 29.05.2023).

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Теоретико-методичні положення, фактичний матеріал та висновки дослідження можуть бути використані для подальших наукових досліджень; проектування та вдосконалення систем управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств; в освітньому процесі підготовки майбутніх менеджерів та маркетологів у закладах вищої освіти; у системі післядипломної освіти й підвищення кваліфікації фахівців.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Структура дисертації логічно обґрунтована метою дослідження та відповідає вимогам до такого виду досліджень. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, що розкривають зміст теми дослідження, та висновків до них, загального висновку, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі дисертаційної роботи авторка критично проаналізувала представлені у вітчизняних та іноземних наукових виданнях теоретичні підходи організації збутової діяльності в сучасних умовах. Це дозволило обґрунтувати авторське трактування понять «збут», «система збуту», «збутова діяльність» та власний підхід до формування переліку факторів, що визначають характер організації та ефективність збутової діяльності. На підставі опрацювання наукових основ управління збутовою діяльністю підприємств дисертанткою уточнено суть понять «управління збутом» та «управління збутовою діяльністю». За результатами дослідження поширених в теорії й практиці управління методичних підходів до оцінювання ефективності збутової діяльності підприємств О.В. Гарматюк розроблено власний методичний підхід.

У другому розділі дослідження, спрямованому на аналіз ефективності управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств, визначено ключові тенденції розвитку галузі, особливості формування збутової

діяльності підприємств та здійснено апробацію авторської методики комплексного оцінювання ефективності її управління. Заслуговують на увагу визначені в роботі чинники подальшого динамічного розвитку української фармацевтичної галузі, врахування яких при подальшому реформуванні є запорукою нарощування обсягів збуту продукції вітчизняних підприємств та якісного розширення асортименту пропонованої фармацевтичної продукції, що, без сумніву, матиме значний позитивний соціо-економічний ефект для країни.

У третьому розділі «Формування стратегічних передумов підвищення ефективності управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств» авторка провела динамічне моделювання збуту шляхом побудови виробничої функції Тінбергена-Солоу, виокремивши параметр технологічного прогресу та визначивши ієрархічну структуру фізичного і людського капіталу. За допомогою авторських мультиваріативних моделей ефективності збутової діяльності досліджуваних підприємств розроблено узагальнений алгоритм їх побудови, що розвиває методичний інструментарій стратегічного управління збутовою діяльністю. На підставі попередньо отриманих результатів аналізу ефективності збутової діяльності досліджуваних підприємств з використанням стратегічного позиціонування на квадрантах адаптованої матриці BCG розроблено стратегічні передумови їх подальшого розвитку.

Висновки за розділами та загальний висновок концентровано відображають авторський внесок у розвиток теоретичних засад управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств, удосконалення її методичного забезпечення та розробку напрямів підвищення її ефективності.

Обґрунтованість основних результатів дослідження підтверджується значним обсягом опрацьованого інформаційно-статистичного матеріалу, результати опрацювання якого представлено в 43 таблицях, 24 рисунках та 7 додатках.

Вищезазначене дає підстави оцінити за обсягом та змістом дисертаційну роботу О.В. Гарматюк як самостійне і завершене дослідження.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 25 наукових публікаціях, з них 7 статей відображають основні наукові результати; 3 публікації у закордонних виданнях; 15 публікацій апробаційного характеру. На основі аналізу змісту публікацій О. В. Гарматюк можна констатувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, які було отримано в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Підкреслюючи позитивні сторони дисертації, водночас маємо висловити деякі зауваження та побажання:

- віддаючи належне внеску дисертантки у розвиток термінології за темою дослідження, вважаємо, що в тексті роботи необхідно було окреслити авторську позицію щодо трактування змісту поняття «ефективність управління збутовою діяльністю», на підвищення якої спрямована значна частина авторських пропозицій методичного і практичного характеру;

- цілком погоджуючись з представленим на рис. 1.2 (с. 54) авторським баченням сучасної системи управління збутовою діяльністю підприємства, варто зауважити, що у разі вимушеного застосування відступальної стратегії основною стратегією збутової діяльності підприємства стає поступове зниження ринкової частки та вихід з ринку, що не відображено на схемі;

- вважаючи обґрунтованими наведений в п. 1.3 набір індикаторів формувальних складових ефективності управління збутовою діяльністю та пропонований методичний підхід до її оцінки, звертаємо увагу на те, що в тексті роботи варто було зазначити, що у випадку значної диверсифікації видів діяльності підприємства доцільно проводити оцінку ефективності для кожного виду діяльності окремо;

- високо оцінюючи комплексність дослідження тенденцій розвитку фармацевтичної галузі (п. 2.1), зауважимо, що роботу значно збагатили б результати розгляду основних причин високої імпортозалежності та аналізу

товарної структури імпорту фармацевтичної продукції, які могли бути використані при розробці рекомендацій з удосконалення асортиментної та комунікаційної політик підприємств галузі;

- при здійсненні динамічного моделювання збуту продукції досліджуваних фармацевтичних підприємств (п. 3.1) з використанням методичного апарату мультиплікативної автокореляційної виробничої функції Тінбергена-Солоу дисертанткою визначено ієрархічну структуру фізичного та людського капіталу з урахуванням інноваційної складової у виробничо-збутовій діяльності, водночас з тексту роботи незрозуміло, які основні припущення щодо дії факторів зовнішнього середовища на результуючий показник використовувала авторка;

- в роботі недостатньо приділено увагу особливостям побудови і функціонування маркетингових та збутових організаційних структур на досліджуваних підприємствах, водночас вдосконалення цих структур також створює передумови для підвищення ефективності збутової діяльності.

Зроблені зауваження спрямовані на вдосконалення роботи і суттєво не впливають на загальний рівень виконаного дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертація Олени Валентинівни Гарматюк «Управління збутовою діяльністю фармацевтичних підприємств» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має теоретичне й прикладне значення, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України №40 від 12 січня 2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за №155/30023) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44, зі змінами, Постановою КМ №341 від

21.03.2022 р.), а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 073 – Менеджмент.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор

завідувач кафедри маркетингу

Уманського національного

університету садівництва

О.Г. Пенькова

Підпис *О.Г. Пенькова*

ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів Уманського національного університету садівництва

Олена Степанівна Пенькова
" 07 " 08 2023р.

**ВІДДІЛ
КАДРІВ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
України
Уманський національний університет садівництва
00493787